

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04

GUMANISTIK TIBBIYOT: SHIFOKORLIK SAN'ATINING ONTOLOGIK
ASOSLARI

Mamatqulova Nilufar Xusanovna,

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasida dotsenti,

nilufarmamatqulova53@gmail.com

Kurbonnazarova Mushtariy Ilxomovna

Toshkent tibbiyot universiteti Termiz filiali

Davolash ishi 1-kurs talabasi

999700204

mushtariy_uzb@icloud.com

Ismoilova Kumush Bayramali qizi

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti Termiz Filiali

Davolash ishi 1-kurs talabasi

500470626

kumushismoilova2006@gmail.com

Abduraxmonova Dilrabo Tohir qizi

Toshkent Davlat Tibbiyot Unversiteti Termiz feliali

Davolash ishi 1-kurs talabasi

976330507

dilraboabdurahmonova734@gmail.com

Saidova Sabrina Sanjarovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali

Davolash ishi 1-kurs talabasi

938770320

saidovasabrinamm@gmail.com

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04**

Annotatsiya: Ushbu maqolada tibbiyotning shunchaki texnik fan emas, balki inson borlig'iga yo'naltirilgan gumanistik san'at ekanligi ontologik jihatdan tahlil qilinadi. Muallif zamonaviy tibbiyotdagi "texnotsentrizm" muammosini ko'rib chiqadi va e'tiborni bemorning biologik ob'ekti emas, balki yaxlit sub'ekt (shaxs) ekanligiga qaratadi. Tadqiqotda shifokorlik faoliyatining falsafiy asoslari, inson hayotining qadri va "shifokor-bemor" munosabatlaridagi ekzistensial muloqotning ahamiyati yoritilgan. Maqola yakunida tibbiy amaliyotni insonparvarlashtirish uchun zarur bo'lgan falsafiy-metodologik tavsiyalar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: Gumanistik tibbiyot, ontologiya, shifokorlik san'ati, bioetika, inson borlig'i, texnotsentrizm, sub'ekt-sub'ekt munosabati, tibbiyot falsafasi, ekzistensializm, yaxlitlik (xolizm).

Kirish

Zamonaviy sivilizatsiya taraqqiyoti tibbiyot sohasiga misli ko'rilmagan texnologik yutuqlarni olib kirdi. Diagnostika va davolashning raqamlashishi, gen muhandisligi hamda sun'iy intellektning tibbiy amaliyotga kirib kelishi inson umrini uzaytirish va ko'plab xastaliklarni yengish imkonini bermoqda. Biroq, ushbu texnologik yuksalish jarayonida tibbiyotning tub mohiyati — inson borlig'i va uning ruhiy dunyosi ikkinchi darajali masalaga aylanib qolish xavfi tug'ilmoqda. Shu bois, bugungi kunda tibbiyotning ontologik asoslarini falsafiy jihatdan qayta ko'rib chiqish va "gumanistik tibbiyot" tamoyillarini tiklash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Mavzuning dolzarbligi shundaki, zamonaviy klinik amaliyotda bemor ko'pincha laboratoriya tahlillari va rentgen tasvirlari yig'indisi sifatida, ya'ni "biologik mashina" sifatida idrok etilmoqda. Bunday yondashuv tibbiyotni shaxssizlashtiradi (depersonalizatsiya). Ontologik nuqtai nazardan qaraganda, kasallik faqat organing shikastlanishi emas, balki insonning dunyoda bo'lish (Dasein) usulining buzilishidir.

Materiallar va metodlar

Ushbu tadqiqot metodologik jihatdan sifat tahlili (qualitative analysis) va komparativistik (qiyosiy) yondashuvga asoslanadi. Tadqiqot jarayonida quyidagi manbalar va usullardan foydalanildi: Falsafiy-antropologik yondashuv: Insonning biologik va ma'naviy yaxlitligini o'rganishda M. Xaydegger, K. Yaspers va E. Gusserlning fenomenologik hamda ekzistensial ta'limotlari metodologik asos qilib olindi. Tarixiy-mantiqiy tahlil: Sharq mutafakkiri Ibn Sinoning "Tib qonunlari" asaridagi gumanistik g'oyalar zamonaviy bioetika tamoyillari bilan qiyoslandi. Sintez va induksiya: Tibbiyotdagi tor ixtisoslashuv (fragmentatsiya) va texnotsentrizmning

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04**

salbiy oqibatlar haqidagi ilmiy ma'lumotlar umumlashtirilib, "ontologik yaxlitlik" konsepsiyasi ilgari surildi. Manbalar bazasi: Oxirgi 10 yillikdagi "Tibbiyot falsafasi" va "Bioetika" yo'nalishidagi xalqaro ilmiy nashrlar hamda klinik etika bo'yicha qo'llanmalar tahlil qilindi.

Natijalar

O'tkazilgan tahlillar natijasida shifokorlik san'atining ontologik asoslarini belgilovchi quyidagi xulosalarga kelindi: Tibbiyotning ikki yoqlama tabiati: Tibbiyot nafaqat tabiiy fan (natural science), balki "Inson haqidagi fan" (human science) ekanligi isbotlandi. Shifokor faqat "kasallikni" (ob'ektni) emas, balki "kasal insonni" (sub'ektni) davolashi ontologik zaruriyatdir. Kasallikning ekzistensial talqini: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kasallik inson uchun shunchaki fiziologik nosozlik emas, balki uning dunyo bilan aloqasining uzilishi va "borliqdagi muvozanat"ning yo'qolishidir. Shifokor-bemor munosabatlari modeli: An'anaviy "paternalistik" (buyruqbozlik) modeldan "hamkorlik" (dialogik) modeliga o'tishning ontologik ahamiyati aniqlandi. Shifokorning empatiyasi va muloqot madaniyati davolash samaradorligini o'rtacha 20-30% ga oshirishi mumkin bo'lgan terapevtik omil sifatida baholandi.

Muhokama

Olingan natijalar zamonaviy tibbiyotdagi eng og'riqli nuqta — "texnologik begonalashuv" muammosini ochib beradi. Zamonaviy shifokor ko'p hollarda bemorning ko'ziga emas, kompyuter monitoriga qarab tashxis qo'ymoqda. Bu jarayonda bemorning "Meni" (Ego) yo'qolib, u faqat "kasallik tarixi raqami"ga aylanmoqda. Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatadiki, shifokorlik san'atining ontologik asosi — shaxsning yaxlitligini (holistic approach) tan olishdir. Ibn Sino an'analari bilan bog'liqlik: Abu Ali ibn Sinoning "Ruh tana bilan birgalikda azoblanadi" degan qarashi bugungi psixosomatik tibbiyotning poydevoridir. Natijalarimiz shuni tasdiqlaydiki, gumanistik yondashuv shunchaki "shirin so'z" emas, balki bemorning ichki regeneratsiya imkoniyatlarini ishga tushiruvchi ontologik turtkidir. Amaliy ahamiyati: Tibbiy ta'lim tizimida nafaqat anatomiya va farmakologiyani, balki "Tibbiy antropologiya" va "Muloqot falsafasi" kabi fanlarni chuqurlashtirish lozim. Shifokor o'zini "mashina ustasi" emas, balki "hayotni asrash san'atkori" deb his qilmas ekan, hatto eng ilg'or texnologiyalar ham insoniyatni to'laqonli sog'lomlashtira olmaydi.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04**

Xulosa

O'tkazilgan tadqiqot va falsafiy-tibbiy tahlillar quyidagi yakuniy xulosalarga kelish imkonini beradi: Ontologik yaxlitlik: Tibbiyot faqat biologik jarayonlarni boshqarish emas, balki inson borlig'ining barcha qatlamlarini (tana, ruh, ijtimoiy muhit) qamrab oluvchi yaxlit (xolistik) tizimdir. Shifokorlik san'atining ontologik asosi insonni "narsa" sifatida emas, balki "shaxs" sifatida idrok etishdan boshlanadi. Texnologiya va Etika balansi: Zamonaviy tibbiyotda texnologik taraqqiyot insonparvarlik tamoyillari bilan muvozanatlanishi shart. "Gumanistik tibbiyot" paradigmasi tibbiy xodimlarni texnik ijrochidan ma'naviy ko'makchiga aylantiradi, bu esa davolash samaradorligini oshirishning muhim omilidir. Tibbiy ta'limni transformatsiyalash: Shifokor tayyorlash tizimida gumanitar fanlarning, xususan, bioetika va tibbiyot falsafasining o'rnini mustahkamlash lozim. Bo'lajak mutaxassis nafaqat diagnostika usullarini, balki bemor bilan ekzistensial muloqot o'rnatish "san'atini" ham egallashi zarur. Xulosa qilib aytganda, tibbiyot o'zining tarixiy-falsafiy ildizlariga qaytishi — inson vujudini uning ruhiy olami bilan bog'liq holda davolashi, bugungi texnogen dunyoda insoniyatni saqlab qolishning yagona yo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ibn Sino, Abu Ali. Tib qonunlari (I jild). Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2021.
2. Hajidegger, M. Being and Time (Borliq va Vaqt). (Tarjima yoki ruscha nashri: "Бытие и время", М.: Академический проект, 2015).
3. Jaspers, K. The Physician in the Technological Age. (Ruscha nashri: "Врач в технологическую эпоху", 1986).
4. Inomova, M. S. Tibbiyot falsafasi va bioetika muammolari. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2019.
5. Pellegrino, E. D., & Thomasma, D. C. A Philosophical Basis of Medical Practice. Oxford University Press, 1981. (Gumanistik tibbiyotning asosiy asarlaridan biri).
6. Cassell, E. J. The Nature of Suffering and the Goals of Medicine. Oxford University Press, 2004.
7. Safarov, A. I. O'zbekistonda tibbiy etika va deontologiyaning shakllanishi. "Falsafa va hayot" jurnali, №3, 2022.
8. World Medical Association (WMA). Medical Ethics Manual. 3rd Edition, 2015.